

Csánki Emlékkönyv. (Századok. 1924, 1—6 sz. jan.—jun.)

Abból az alkalomból, hogy az Országos Levéltár hosszas fáradozások után végre méltó és céljainak megfelelő palotában foglal helyet, a Magyar Történelmi Társulat azzal tisztelte meg e nagy munka szervezőjét és vezetőjét, az Országos Levéltár főigazgatóját s a társulat ügyvezető alelnökét, dr. CSÁNKI Dezsőt, hogy a *Századok*-nak 1924. január-júniusi számát az ő nevének szentelte.

A nagy tudományos értékű kiadvány — az egész szám az Országos Levéltár tisztviselőinek munkája — a Könyvszemle tárgykörébe is beletartozik. Mindenekelőtt DÖRY Ferenc cikke az új országos levéltár felépítéséről, mely előadja e nagyfontosságú tudományos közgyűjtemény elhelyezésének történetét a levéltár alapításától s az első építkezési tervektől kezdve a most elkészült palotának megalkotásáig és átvételéig, ami CSÁNKI műve volt.

Az Országos Levéltár megalapítása, 1868 óta állandóan foglalkoztatta az illetékes tényezőket a magyar történet e nagy és értékes forrásanyagának megfelelő elhelyezése. Az első tervek szerint a levéltárat más állami hivatalokkal közös épületben akarták elhelyezni, míg PAULER Gyula országos főlevéltáros előterjesztésére 1899-ben a kormány is új önálló levéltári épület felállítása mellett döntött. Azonban a belügyminisztérium folytonosan váltakozó építkezési programja és a pénzügyminisztérium takarékoskodása egyre új akadályokat gördített az új épület megvalósítása elé. Végre is gróf KHUEN HÉDERVÁRY Károly miniszterelnöksége idején CSÁNKI Dezső kezdeményezésére 1911-ben építési bizottság alakult az Országos Levéltár tető alá hozására, mely az építési terv kidolgozásával megbizta PETZ Samu műépítésszt s ennek terveit már a következő év végén elfogadta. Már hozzá is fogtak az építkezéshez, mikor a háború kitörése a legnagyobb mértékben megnehezítette az építés folytatását. Betetőzte a bajokat az, hogy 1918-ban a kormány a félig kész épületet átadta a honvédelmi minisztériumnak s ez az épület belsejét a maga céljainak megfelelően átépítette.

Csak mikor gróf KLEBELSBERG Kunó előbb mint belügyminiszter, majd pedig mint kultuszminiszter vette kezébe az Országos Levéltár ügyét, sikerült azt hacsak részben is, eredeti alakjában visszaállítani s 1923 nyarán végre rendeltetésének átadni.

Szintűgy beletartozik a Könyvszemle tárgykörébe Budapest székesfőváros oklevéltárának ismertetése, ÁNYOS Lajos tollából. Budapest közép-

kori történetének forrásait fogja összeállítani ez a kiadvány, melyet CSÁNKI Dezső kezdeményezett, még 1912-ben megindított s melynek szerkesztését irányítja. Minthogy Budapest történetére vonatkozó okleveleket a legkülönbözőbb oklevélgyűjteményekből kell egybeállítani, a sajtóra előkészítés munkálatai igen nagy apparátust igényelnek. A másolási munkálatokat egész tudósgárda végzi, melynek sikerült már kb. 2000 darabot sajtó alá előkészíteni. A másolt anyag nemcsak Budapest történetének szempontjából, de általános, főleg gazdaság, társadalom és jogtörténeti tekintetben is rendkívül érdekes és változatos. Legnagyobb részét a XV. századból való, egyre fogy a XIV. és XIII. században míg a XII. századot 1 darab képviseli. Tartalmilag ez az anyag több csoportra osztható. Egy részük Budapest helyrajzára tartalmaz értékes adatokat, egy másik csoport a lakosságra vonatkozó mindenféle kérdésekre, egy nagy csoport Budapest önkormányzatának és közigazgatásának történetére. Felvilágosítást nyerünk egy további részből a Budapesten lakott egyházi- és világi országos méltóságok, szintűgy a Budán székelő királyok udvari életéről. Budapest jogtörténete körül is csoportosul az oklevelek nem jelentéktelen száma. Gazdasági életére és pénzügyeire, iparára, kereskedelmére vagy pedig egyházai életére és általán a művelődéstörténet kérdéseire is bő és értékes adatokkal találkozunk.

Ez a nagyszabású oklevélkiadvány valóban nagy hálára fogja kötelezni a magyar történettudomány művelőit a tudós szerkesztő iránt. Meg fogja könnyíteni a kutató munkáját és példájával buzdítólag fog hatni a további munkához. Óhajtjuk, hogy a nagynevű szerkesztőhöz méltó publikáció minél előbb napvilágot lásson!

BARTONIEK EMMA.

György Lajos. *A romániai magyar időszaki sajtó öt esztendeje. 1919—1923.* (Tanulmányok és értekezések az erdélyi magyar bölcsélet-, irodalom-, nyelv- és történettudományok köréből. I. köt. 2. sz.) Kolozsvár, 1924. Erdélyi Irodalmi Szemle kiad. Minerva-nyomda 8-r. 21 l. Ára 20 lei.

Ez a nagy gonddal, sok utánjárással és fáradsággal készült bibliografiai összeállítás beszédes dokumentuma a rumén impérium alá került magyarság kulturális színvonalának s a nyelvéhez, nemzeti műveltségéhez való szívós ragaszkodásának. GYÖRGY Lajos az elszakítottság első lusztrumából nem kevesebb, mint 330 magyar nyelvű hirlapot, hetilapot és folyóiratot sorol fel. Sajnos ezek közül 1922 végéig 104 megszűnt s így az ötödik évben már csak 226 időszaki sajtótermék szolgálta a